

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

Buxoro davlat universiteti
rektori O. X.Xamidov

O. Xamidov
9 avgust

ZAMONAVIY LINGVISTIKA

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	– San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230 000	– Tillar
Magistratura mutaxassisligi:	70 230 101	– Lingvistika (ingliz)

Fan/modul kodi ZL1110		O'quv yili 2023-2024	Semestr 1-2	ECTS - Kreditlar 10	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili o'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4/4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Zamonaviy lingvistika	120	180	300	
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>O'quv fanining maqsadi – magistrantlarda zamonaviy lingvistikaning metodologik prinsiplari, dolzarb muammolari va asosiy tushunchalari bo'yicha mutaxassislik profiliga mos ilmiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish va takomillashtirish, zamonaviy lingvistik tahlil metodlarini egallash hamda zamonaviy lingvistik yo'nalishlari sohasida ilmiy tadqiqot olib borish ko'nikmalarini rivojlantirish.</p> <p>O'quv fanining vazifasi – zamonaviy lingvistikaning asosiy muammolari bo'yicha tayanch ilmiy bilimlarni berish, zamonaviy lingvistikada foydalaniladigan zamonaviy tahlil metodlari, til va madaniyatlararo muloqot, til va nutq o'zaro munosabati hamda zamonaviy lingvistik yo'nalishlar sohasida ilmiy tadqiqot olib borishga o'rgatish.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p style="text-align: center;">I-modul. Kognitiv lingvistika</p> <p style="text-align: center;">1-mavzu. Paradigma ilmiy sistema sifatida</p> <p>Ilmiy paradigma tushunchasi. T. Kunning paradigmalar nazariyasi va uning fanga ta'siri. Tilshunoslik tarixidagi paradigmalar siljishi. Qiyosiy-tarixiy paradigma, uning rivojlanish tarixi va xususiyatlari hamda tilshunoslik faniga qo'shgan xissasi. Strukturalizm paradigmasi, uning rivojlanish tarixi va xususiyatlari. Strukturalizm paradigmasining tilshunoslik fani rivojlanishida egallagan o'ri.</p> <p style="text-align: center;">2-mavzu. Antropotsentrik paradigma</p> <p>Antropotsentrizm tushunchasi. Antropotsentrik paradigma va uning xususiyatlari. Antropotsentrik paradigmaning zamonaviy tilshunoslikda egallagan o'ri va xususiyatlari. Antropotsentrik lingvistik yo'nalishlar</p> <p style="text-align: center;">3-mavzu. Kognitiv lingvistika faniga kirish</p> <p>Kognitiv lingvistika to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Fanning shakllanishi va rivojlanishi tarixi. Kognitiv lingvistikaning fanlararo aloqalari. Kognitiv lingvistikaning asosiy nazariy tamoyillari. Kognitiv lingvistika fanining metodologik bazasi. Kognitiv lingvistika zamonaviy tilshunoslikning etakchi yo'nalishi sifatida. Kognitiv lingvistika doirasida chet el va O'zbekistonda amalga oshirilgan tadqiqotlar va ularning yutuqlari.</p>				

4-mavzu. Kognitiv lingvistika yo'nalishlari: kognitiv grammatika va kognitiv semantika

Kognitiv semantika va uning tadqiqot obyekti. Semantik freym tushunchasi. CH.Fillmor konsepsiyasi. Freym strukturasi. Konseptual makon (domeyn) tushunchasi va uning turlari. Kognitiv grammatika. Kognitiv semantika va uning tadqiqot obyekti. Kognitiv grammatika va uning tadqiqot obyekti.

5- mavzu. Kognitiv lingvistika yo'nalishlari: Kognitiv stilistika

Kognitiv stilistika va uning tadqiqot obyekti. Kognitiv uslub tushunchasi. Stilistik vositalarning kognitiv mohiyati. Kognitiv stiliskikada kategoriyallashtirish va konseptuallashtirish muammolari.

6-mavzu. Konseptuallashtirish va kategoriyallashtirish masalalari

Kognitsiya tushunchasi. Olamni kognitiv idrok etish masalasi. Konseptuallashtirish (ongda konseptlar hosil qilish) tushunchasi. Konseptual tuzilmalar va konseptual sistema tushunchalari. Kategoriya va kategoriyallashtirish tushunchasi. Kategoriyallashtirish kognitiv faoliyat sifatida. Kategoriyallashtirish va idellashgan kognitiv modellar. "Oilaviy mutanosiblik" konsepsiyasi. E.Roshning prototiplar nazariyasi. Konseptual va lisoniy dunyo tasviri tushunchalari va ularning o'zaro munosabatlari.

7-mavzu. Bilim tuzilmalari va ularning verballashuvi

Bilim tuzilmasi tushunchasi. Bilim tuzilmasiga turli yondashuvlar. Bilim tuzilmalari turlari va ularning xususiyatlari. Bilim tuzilmalarining tilda birliklarida aks etishi va verballashuv usullari. Bilim tuzilmalarining til birliklarida aks etishi. Bilim tuzilmalari turlari va shakllari. Bilim tuzilmalari tipologiyasi. Kognitiv model tushunchasi. Bilim tuzilmalari shakllari: geshtalt, sxema, ssenariy, skript nazariyalari va ularning xususiyatlari.

8-mavzu. Konsept – kognitiv lingvistikaning asosiy tushunchasi sifatida

Konsept tushunchasi. Konsept – konseptual va tafakkur birligi sifatida. Konseptni tadqiq etishda lingvokognitiv va lingvokulturologik yondashuvlar. Konsept va ma'no. Konsept va tushuncha. Kognitiv lingvistikada ma'no interpretatsiyasi. Konseptlar va ularni tasniflash prinsiplari. Konsept bilimlar tuzilmasi sifatida. Konsept strukturasi.

9-mavzu. Konsept turlari va konseptni tahlil qilish metodlari

Konsept turlari. Universal konseptlar. Milliy-madaniy konseptlar. Individual konseptlar. Strukturaviy konseptlar. Bilim tuzilmalari ifodalash tamoyiliga ko'ra konsept turlari. Konseptning verballashuv usullari. Konseptni tahlil qilish yo'llari.

10-mavzu. Konseptual metafora nazariyasi

Kognitiv metafora kategoriyallashtirishni amalga oshiruvchi kognitiv faoliyat sifatida. Dj.Lakoff va M.Djonsonning konsepsiyasi. Kognitiv metaforaning universal xarakteri. Kognitiv metafora tafakkur birligi sifatida. Kognitiv metaforani o'rganishda turli yondashuvlar. Kognitiv metaforaning tilda aks etilishi. Kognitiv metaforaning turlari. Strukturaviy metafora va uning xususiyatlari. Ontologik metafora. Konteyner metafora. O'zatuvchi metafora va uning xususiyatlari.

11 –mavzu. Konseptual integratsiya nazariyasi

Konseptual integratsiya nazariyasi. konseptual integratsiya nazariyasining shakllanishi. Konseptual integratsiya nazariyasini amalga oshirish mexanizmi. Blend tushunchasi. Input tushunchasi. Kross-domeyn tushunchasi.

12-mavzu. Axborotni til birliklarida taqsimlash tamoyillari

Kognitiv lingvistikada konseptual axborot tushunchasi. Konseptual axborotning til birliklarida taqsimlanishi va ularni tadqiq etish Konseptual axborotning verballashuv usullari va ularning xususiyatlari. Mos kelish (relevantlik) tamoyili va uning xususiyatlari. Ikoniklik tamoyili va uning xususiyatlari. Ikoniklik tamoyili va uning turlari. Tildagi tejankorlik va otriqchalik tamoyili va ularning xususiyatlari. Til birliklarida taqsimlangan axborotni tahlil qilish va axborotni yuzaga chiqarish usullari.

13-mavzu. Konseptual tahlil metodlari

Kognitiv modellashtirish metodi. Kognitiv xarita tuzish texnikasi. Konseptual tahlil metodi. Konseptual metaforik tahlil metodi va uning texnikasi. Til birliklarining freym tahlili va uni ko'llash texnikasi.

2-modul. Lingvomadaniyatshunoslik

1-mavzu. Til – madaniyat – elat masalasining tilshunoslikdagi muammosi

Til madaniyatni aks etuvchi vosita sifatida. V.fon Gumboldt, B. Uorf, E. Sepir konsepsiyalari va nazariyalari. Sepir-Uorfning lingvistik mutanosiblik nazariyasi. Til madaniy kodni verballashtiruvchi vosita sifatida (A.A. Potebnya, Levi-Stross, F.I. Buslayev) nazariyalar. Tilshunoslikdagi lingvomadaniy maktablar (YU.S. Stepanov, N.D. Artyunova, V.N. Teliya, V.V. Vorobev).

2-mavzu. Lingvomadaniyatshunoslik fan sifatida va uning o'rganish obyekti va asosiy tushunchalari

Lingvomadaniyatshunoslik fani rivojlanishining asosiy bosqichlari vayo'nalishlari va uning tilshunoslikda egallagan o'ri. Til va madaniyat o'zaro bog'liqligi masalasi. Lingvomadaniyatshunoslik fanining maqsadi va vazifalari. Lingvomadaniyatshunoslik fanining o'rganish obyekti va asosiy tushunchalari. Lingvomadaniyatshunoslik fani doirasida chet el va O'zbekistonda amalga oshirilgan tadqiqotlar va ularning yutuqlari.

3-mavzu. Lingvomadaniyatshunoslik fanining yo'nalishlari

Lingvomadaniyatshunoslik fanining an'anaviy va zamonaviy lingvistik fanlar bilan bog'liqligi. Lingvomadaniyatshunoslikning yo'nalishlari: diaxronik lingvomadaniyatshunoslik va uning tadqiqot obyekti, chog'ishtirma lingvomadaniyatshunoslik va uning tadqiqot ob'ekti, lingvomadaniy leksikografiya va uning tadqiqot obyekti.

4-mavzu. Qiyosiy lingvomadaniyatshunoslik fan sifatida

Qiyosiy lingvomadaniyatshunoslik fani rivojlanishining asosiy bosqichlari va yo'nalishlari. Qiyosiy lingvomadaniyatshunoslik fanining maqsadi va vazifalari. Qiyosiy lingvomadaniyatshunoslik fanining o'rganish obyekti va asosiy tushunchalari. Madaniyat turlari va ularning xususiyatlari.

5-mavzu. Lisoniy va milliy dunyo tasvirlari tushunchalari

Dunyo tasviri tushunchasi. Dunyo tasviri shaxs va ijtimoiy ong asosini tashkil etuvchi dunyo to'g'risidagi bilimlar majmui sifatida. Dunyo tasviri turlari va ularning xususiyatlari: konseptual dunyo tasviri, lisoniy dunyo tasviri, milliy dunyo tasviri. Lisoniy va milliy dunyo tasvirining aksiologik jihati. Lisoniy dunyo tasvirni tahlil qilish metodlari. Milliy dunyo tasvir va uning xususiyatlari. Milliy dunyo tasvirlari turlari. Milliy dunyo tasvirini verballashtiruvchi lisoniy birliklar

6-mavzu. Lingvokulturema – lingvomadaniyatshunoslikning asosiy tushunchasi sifatida

Milliy-madaniy xususiyat tushunchasi. Milliy-madaniy xususiyatga ega til birliklar. Lingvokulturema tushunchasi. Lingvokulturema o'z ichiga shakl va ma'noni oluvchi sathlararo birlik sifatida. Lingvokulturema madaniy birlik sifatida. Lingvokulturema turli til shakllari orqali ifoda etilishi.

7-mavzu. Lingvokulturema turlari va shakllari

Lingvokulturema turlari va ularning xususiyatlari. Realiya tushunchasi va uning turlari. Frazeologik birliklarning milliy-madaniy xususiyatlari. Maqollarning milliy-madaniy xususiyatlari. Stilistik vositalarning milliy- madaniy xususiyatlari. Aforizmlar milliy dunyoni aks etuvchi til birliklari sifatida. Lingvokulturemalarning qiyosiy tadqiqi.

8-mavzu. Milliy-madaniy xususiyatga ega til birliklarining qiyosiy tadqiqi

CHet tili va ona tilidagi milliy-madaniy xususiyatga ega lisoniy birliklarning qiyosiy tadqiqi: ekvivalentsiz leksika, realiyalar; mifologik til birliklari; paremiologik til birliklari; frazeologik birliklar; etalonlar, stereotiplar, simvollar; metafora va obrazlar (timsollar); tillarning stilistik qatlami (adabiy va noadabiy shakllar va h.k.);

9-mavzu. Nutq etiketining milliy-madaniy xususiyatlari

Nutq etiketi va uning turlari (salomlashish, xayirlashish, buyruq berish, iltimos etish, kechirim so'rash va hk.). Nutq etiketining milliy-madaniy xususiyatlari. So'zlashuv odobi va fe'l-atvor. Nutq etiketining qiyosiy tadqiqi.

10-mavzu. Lingvomadaniy tadqiq metodlari

- qiyosiy-chog'ishtirma – bu metod lisoniy birliklarning farqli va o'xshashlik taraflarini aniqlashga yo'naltirilgan;
- komponent tahlil – ushbu metod o'rganilayotgan lingvomadaniy birliklarning leksik sathda verballashuvdagi paradigmatic va sintagmatic aloqalarini aniqlashga qaratilgan;
- kross-madaniy tahlil metodi turli tillardagi lisoniy birliklarning milliy-madaniy xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan;
- tavsifiy-analitik - bu metod kuzatish, taqqoslash va umulashtirishni o'z ichiga oladi hamda daliliy materiallarni yig'adi va ularning klassifikatsiyasi bilan shug'ullanadi;
- tadqiq etilayotgan til birliklari semantikasini o'rganishga qaratilgan semantik tahlil metodi

3 - modul. Lingvopragmatika

1-mavzu. Lingvopragmatika faniga kirish

Lingvopragmatika zamonaviy lingvistik yoʻnalish sifatida. Lingvopragmatika fanining shakllanishi va rivojlanishi tarixi. Lingvopragmatika fanining maqsadi, oʻrganish obyekti va asosiy tushunchalari.

2-mavzu. Nutqiy akt nazariyasi va xushmuomalalik tamoyili

Nutqiy akt nazariyasining shakllanishi va rivojlanish tarixi. Nutqiy akt tushunchasi va turlari: lokutiv, illokutiv, perlokutiv aktlar. Performativ nutqiy aktlar. Nutqiy stereotip. Xushmuomalalik nutqiy qoidalar sifatida (R.Lakoff, Dj. Lich, G. Grays). Xushmuomalalik kategoriyasining maksimalari (sahovat maksimasi, rozilik maksimasi, simpatiya maksimasi, kamtarlik maksimasi va xk.). Xushmuomalalik turlari va ularning turlari. Ijobiy va salbiy xushmuomalalik. Xushmuomalalik diskurs sifatida (E. Uotts nazariyasi).

3-mavzu. Implikatura nazariyasi, nutqiy taʼsir va manipulyasiya

Implikatura nazariyasining asosiy holatlari. Implikaturalar turlari: konvensional implikaturalar, nokonvensional implikaturalar. Nutqiy taʼsir qoʻrsatish turlari. Manipulyasiya tushunchasi va strategiyalari. Kommunikativ strategiyalar va taktikalar. Nutqiy aktning pragmatik xususiyatlari.

4-mavzu. Adresat va adresant faktorlari.

Kommunikativ-pragmatik hodisa tushunchasi. Pragmatik vazifalar turlari. Adresat va adresant faktorlari. Lingvistik va ekstralingvistik faktorlar. Kontekst, shakl, muloqot olangi va maqsadi, etkazish va qabul qilish vositalari. Kommunikativ aktning pragmatik effektivligi. Kommunikativ strategiyalar va taktikalar.

5-mavzu. Lisoniy shaxs nazariyasi

Badiiy matnning oʻziga xosliklari. Lisoniy shaxs tushunchasi. Lisoniy shaxs turlari. Lisoniy shaxsning tarkibiy qismlari va strukturasi. Lisoniy shaxsning kognitiv qatlami. Lisoniy shaxsning semantik-stilistik qatlami. Lisoniy shaxsning lingvopragmatik qatlami. Lisoniy shaxsning lingvokulturologik qatlami. Lisoniy shaxsni ifoda etuvchi til birliklari va ularning xususiyatlari. Lisoniy shaxsni tahlil etish metodikasi.

6 – mavzu. Muloqot va uning turlari. Kooperatsiya tamoyillari

Muloqotning turlari. Kommunikativ aktning tushunish va toʻgʻri qoʻllash. Kommunikativ barer tushunchasi va uni engish taktikalari. Kooperatsiya tamoyilining asoslari va uning insonlararo muloqotdagi urni. Kooperatsiya tamoyilining asosiy maksimalari. Miqdor maksimasi, sifat maksimasi, relevantlik maksimasi, uslub maksimasi.

7 – mavzu. Noverbal muloqot va uning vazifalari

Noverbal muloqotning verbal muloqotdan farqli jihatlari, xususiyatlari va vazifalari. Muloqotni noverbal tashkil qilish shakllari va uni tushunishda yoʻl qoʻyiladigan potensial pragmatik xatolar.

8-mavzu. Xalqaro va sohalararo muloqot

Xalqaro muloqotdagi ijtimoiy-etiket omillari. Biznes va ommaviy axborotga xos muloqot turlari. Pragmatik muvaffaqiyatsizliklar. Muloqotni pragmatik muvaffaqiyatli tashkil etishda hisobga olinadigan 8 aspekt: qachon va nimani qanday gapirish normalari, tezlik va pauza holati, tinglash madaniyati, intonatsiya va ohanglilik, uslubiy xosliklar, fikrni zohiran tahlil qilish, mantiqiy bog‘lilik) haqida tushuncha berish.

9-mavzu Og‘zaki va yozma diskurs xususiyatlari.

Diskurs tushunchasi va uning rivojlanish tarixi. Bugungi kunda qo‘llaniladigan diskurs tushunchasiga oid sharhlar. Diskurs turlari. Diskurs tahlili. Lingvistik yo‘nalishlarga ko‘ra tahlil kilinadigan diskurs taksonomiyasi. Og‘zaki diskurs xususiyatlari. Og‘zaki diskursning Xaym jadvali (vaziyat, vaqt, joy, ishtirokchilar, maqsad, janr,natija)ga ko‘ra tahlili. Yozma diskurs shakllari va tahlili, uning og‘zaki diskursdan farqi.

10-mavzu. Ijtimoiy tarmoqdagi diskurs

Ijtimoiy tarmoqdagi diskursning o‘ziga xosligi va uning kompyuter vositasida olib boriladigan sxema tahlili (Computer medidated scheme). Sinxronlik, davomiyliy, tarmoq shakli va ishtirokchilari, ma‘lumot hajmi va formati, ommaga taqdim etish darajasi. Virtual muloqot uchun vujudga kelgan abbreviaturalar va yangi so‘zlar

11-mavzu. Jamoaviy munosabatlarning pragmatik aspekti

Shaxsni jamiyatdagi rolini belgilashda diskursning roli. Buxoltz prinsiplari: shaxsning jamoaviy munosobatlarga kirishidagi dastlabki bosqich, muloqot vazifasi va turlari, g‘oyalar va ularning sharhi, o‘zaro bog‘liqlik va subordinatsiya, ma‘naviy va madaniy karashlar roli, shaxsiy diskurs shakliga ko‘ra belgilangan 7 imidj. O‘z nutqini chiroyli taqdim qilish normalari. “Sen nomli brend” tushunchasi tahlili. Rezyume, intervyu va motivatsion xatlar yozishdagi asosiy normalar va maslahatlar

12-mavzu. Rahbarlik va gender diskursining pragmatik jihati

Shaxs qudrati va salohiyatini belgilashda diskurs roli. Siyosiy diskurs va ideologiya. Lider rolini yaratishda xizmat qiladigan diskurs va nutqiy aktlar tahlili. Gender diskurs haqida umumiy tushuncha. Ayol va erkak nutkidagi farqlar tahlili. Gender tushunchasiga umumiy tavsif. Feminizm hodisasi. Gender diskursi tahlili uchun Koats tavsiiya etgan 3 yondashuv: Dominantlik, Differensial va Ijtimoiy konstruktivizm.

III. Seminar mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Antropotsentrik paradigmaning zamonaviy tilshunoslikda egallagan o‘rni
2. Kognitiv lingvistikaning asosiy tushunchalari
3. Kognitiv lingvistika yo‘nalishlari
4. Konseptualizatsiya va konseptual struktura
5. Konsept tushunchasi va uning strukturasi
6. Bilim tuzilmalari va uning turlari
7. Dunyo tasviri va uning turlari
8. Freym nazariyasi va freym analizi
9. Kognitiv metafora nazariyasi
10. Kategorizatsiya va kognitiv modellar
11. Prototiplar nazariyasi va E.Roshning konsepsiyasi

13. Lingvomadaniyatshunoslik fanining asosiy tushunchalari
14. Til va madaniyat bog'liqligi
15. Madaniya turlari va ularning qiyosiy tadqiqi
16. Madaniy belgilar va ularning turlari
17. Milliy-madaniy xususiyat tushunchasi va uni ifoda etuvchi til birliklarining xususiyatlari
18. Lisoniy birliklarning milliy-madaniy xususiyati
19. Monomadaniyat va multimadaniyat tushunchalari
20. Frazologik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
21. Lingvokulturema va uning turlari
22. Leksik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
23. Sintaktik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
24. Stilistik sathning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
25. Pragmatika antropotsentrik yo'nalish sifatida
26. Lingvopragmatika fanining asosiy tushunchalari
27. Nutqiy muloqot xususiyatlari
28. Nutqiy akt nazariyasining va nutqiy akt strukturasi
29. Nutqiy akt turlari va klassifikatsiyasi
30. Lingvopragmatikada kooperatsiya tamoyili
31. Kooperatsiya tamoyilining asosiy maksimalari
32. Nutqiy strategiyalar va taktikalar.
33. Nutqiy strategiyalar tipologiyasi
34. Nutqiy ta'sir qilish fenomeni
35. Implikatura nazariyasi
36. Xushmuomalalik kategoriyasi va maksimalar
37. Pragmatik hodisa tushunchasi va uning turlari
38. Pragmatik vazifa tushunchasi va uning turlari
39. Nutqiy faoliyat va diskurs turlari.
40. Adresat va adresant faktorlari
41. Muloqotdagi lingvistik va ekstralingvistik omillar
42. Lisoniy shaxs tushunchasi va uning turlari
43. SHaxsni jamiyatdagi rolini belgilashda diskursning roli
44. Diskurs va hokimiyat
45. Til o'rganuvchining pragmatik kompetensiyalarini shakllantirish
46. Xalqaro muloqotdagi ijtimoiy-etiket omillari
47. Pragmatik muvaffaqiyatsizliklar
48. Virtual muloqot xususiyatlari

Seminar mashg'ulotlari multimedia vositalari bilan jihozlangan auditoriyada seminar uchun bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Seminar mashg'ulotlarida talabalar zamonaviy lingvistik fani bo'yicha ma'ruzada olgan bilim va ko'nikmalarini ushbu fanidagi turli tamoyillarni amaliy masalalar, amaliy mashqlar, taqdimotlar, guru muzokaralari orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, mavzular bo'yicha taqdimotlar, bahs-munozaralar, guruh muzokaralar o'tkazish va boshqalar tavsiya etiladi.

Kurs ishi bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs ishi uchun taxminiy mavzular:

1. Antropotsentrik paradigmaning zamonaviy tilshunoslikda egallagan o'rni

2. Kognitiv lingvistikaning asosiy tushunchalari
3. Konseptualizatsiya va konseptual struktura
4. Konsept tushunchasi va uning strukturasi
5. Bilim tuzilmalari va uning turlari
6. Dunyo tasviri va uning turlari
7. Freym nazariyasi va freym analizi
8. Kognitiv metafora nazariyasi
9. Kategorizatsiya va kognitiv modellar
10. Prototiplar nazariyasi va E.Roshning konsepsiyasi
11. Konseptual tahlil metodlari
12. Konseptual integratsiya va uning modellari
13. Ikoniklik tamoyili
14. Axborotni ilgari surish nazariyasi
15. Lingvomadaniyatshunoslik fanining asosiy tushunchalari
16. Til va madaniyat bog'liqligi
17. Madaniyat turlari va ularning qiyosiy tadqiqi
18. Madaniy belgilar va ularning turlari
19. Madaniy qadriyatlar va ularning turlari
20. Maqollarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
21. Nutqiy etiketning milliy-madaniy spetsifikasi
22. Nutqiy etiketning turlari
23. Salomlashish va uning milliy-madaniy spetsifikasi
24. Mifologema turlari v ularning kognitiv ahamiyati
25. Mifologemalarning milliy-madaniy xususiyatlari
26. Estetik madaniy qadriyatlar va ularning verballashuvi
27. Milliy madaniy qadriyatlar (ingliz va o'zbek tilida)
28. Universal milliy qadriyatlar
29. Mifologik bilim tuzilmalari va ularning reprezentallashuvi
30. Adabiy bilim tuzilmalarning verballashuvi
31. Ijtimoiy bilim tuzilmalarning verballashuvi
32. Milliy-madaniy xususiyat tushunchasi va uni ' ifoda etuvchi til birliklarining xususiyatlari
33. Lisoniy birliklarning milliy-madaniy xususiyati
34. Monomadaniyat va multimadaniyat tushunchalari
35. Frazologik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
36. Lingvokulturema va uning turlari
37. Leksik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
38. Xalqaro muloqotdagi ijtimoiy-etiket omillari
39. Pragmatik muvaffaqiyatsizliklar
40. Virtual muloqot xususiyatlari
41. Sintaktik birliklarning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
42. Stilistik sathning lingvomadaniy va qiyosiy tadqiqi
43. Pragmatika antropotsentrik yo'nalish sifatida
44. Lingvopragmatika fanining asosiy tushunchalari
45. Nutqiy muloqot xususiyatlari
46. Nutqiy akt nazariyasining va nutqiy akt strukturasi
47. Nutqiy akt turlari va klassifikatsiyasi
48. Lingvopragmatikada kooperatsiya tamoyili
49. Kooperatsiya tamoyilining asosiy maksimalari
50. Nutqiy strategiyalar va taktikalar.
51. Nutqiy strategiyalar tipologiyasi
52. Gender diskurs xususiyatlari

53. Nutqiy ta'sir qilish fenomeni
54. Implikatura nazariyasi
55. Xushmuomalalik kategoriyasi va maksimalar
56. Pragmatik hodisa tushunchasi va uning turlari
57. Pragmatik vazifa tushunchasi va uning turlari
58. Nutqiy faoliyat va diskurs turlari.
59. Adresat va adresant faktorlari
60. Muloqotdagi lingvistik va ekstralingvistik omillar
61. So'z pragmatikasi
62. Til birliklarining lingvopragmatika jihatlar va ularning tahlili
63. Lisoniy shaxs tushunchasi va uning turlari
64. Kontrastiv ritorika

Kurs ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan magistrantlarga yakka tartibda aniq topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi, rasmiylashtirish shakli, baholash mezonlari ishchi fan dasturida va tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarish magistrantlarda fanga oid bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Dunyoni interpretatsiya qilishda tilning roli
2. Bilim tuzilmalari: freym, sxema, konsept, ssenariy va ularning ifodalanishi
3. Til va tafakkur, til va madaniyat bog'liqligi
4. Til – bilim tuzilmalarini va madaniyatni namoyon etuvchi, saqlovchi va o'zlatuvchi vosita sifatida
5. Kognitiv metafora mental va madaniy model sifatida
6. Milliy xarakterga ega realiyalar ro'yhatini tuzish
7. Lingvokulturema turlari va ularning xususiyatlari
8. Frazologik birliklarining milliy-madaniy xususiyatlari
9. Madaniy belgilar va ularning turlari
10. Pragmatikada adresat va adresant faktorlari
11. Atributsiya va uning turlari
12. Nutqiy muloqot xususiyatlari
13. Pragmatik vazifalar va ularning tipologiyasi
14. Xushmuomalalik kategoriyasi va uning turlari
15. Lisoniy shaxs va uning turlari
16. Stereotip va ularning turlari
17. Xorijiy til o'qituvchisining ilmiy-pedagogik nutq madaniyati
18. Muloqotdagi lingvistik va ekstralingvistik omillarni aniqlash va tipologiyasini amalga oshirish
19. Madaniy mavaffaqiyatsizliklarni oldini olish
20. Xushmuomalalik kategoriyasi maksimalarini ro'yhatini tuzish va misollar bilan isbotlash;
21. Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi milliy-madaniy xususiyatga ega til birliklarini aniqlash va misollar bilan isbotlash;
22. Leksik sathda milliy-madaniy xususiyatga ega til birliklarining ro'yhatini tuzish;
23. Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi lingvokulturemalar ro'yxatini tuzish;
24. Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi noverbal muloqotning turlari va shakllarini aniqlash;

	<p>25. Milliy dunyo tasvirini aks etuvchi lisoniy birliklar namunalarini yig'ish va ularni tahlil qilish;</p> <p>26. Stilistik kategoriyalarning kognitiv tabiatini tahlil etish va ularni namoyon bo'lishining xususiyatlarini aniqlash;</p> <p>27. Stilistik vositalarda bilim strukturalarining namoyon bo'lish mexanizmlarini tahlil qilish;</p> <p>28. Nutqiy aktlar turlariga mos misollar yig'ish;</p> <p>29. Kooperatsiya tamoyili maksimalariga misollar yig'ish va ularning pragmatik vazifalarini aniqlash</p> <p>30. Shaxsni jamiyatdagi rolini belgilashda diskursning roli</p> <p>31. Shaxs qudrati va salohiyatini belgilashda diskurs roli</p> <p>32. Lider rolini yaratishda xizmat qiladigan diskurs va nutqiy aktlartahlili</p> <p>Magistrantlarning mustaqil ishi dasturning asosiy bo'limlari asosida rejalashtiriladi va quyidagi ish turlarini nazarda tutadi:</p> <ul style="list-style-type: none"> •amaliy til materialini yig'ish, kartochkalar tuzish, kognitiv lingvistikaning nazariy va amaliy muammolari bo'yicha testlar tuzish; •ma'lum bir til sathiga tegishli til birliklarini egallangan bilim va ko'nikmalarga asoslanib tahlil qilish va prezentatsiya qilish; •darslik va o'quv qo'llanmalar, maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari va mavzularini o'rganish va ustida ishlash; •ma'ruza kursining ma'lum bir qismlari bo'yicha prezentatsiyalar va ma'ruza fragmentlarini tayyorlash; <p>tanlangan mavzu bo'yicha referatlar yozish va loyihalar tayyorlash;</p> <ul style="list-style-type: none"> •o'rganilayotgan chet tili lisoniy material yoki adabiyoti material asosida konseptual tahlil metodlarini qo'llagan holda til va tafakkur munosabatlarini, milliy dunyoqarashning xususiyatlarini, lisoniy-kognitiv foliyatning milliy- madaniy xususiyatlarini tahlil etish; •zamonaviy lingvistikaning asosiy muammolari bo'yicha ilmiy tadqiqot olibborish. <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan ilmiy loyihalar, portfoliolar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> •tilshunoslik tarixida ro'y bergan paradigmlar siljishi; •antropotsentrik paradigma xususiyatlari; •zamonaviy lingvistik yo'nalishlari (Kognitiv lingvistika, Qiyosiy Lingvomadaniyatshunoslik, Lingvopragmatika) va ularning an'anaviy tilshunoslikdagi fanlardan farqli jihatlari; •zamonaviy lingvistika fanining nazariy va amaliy yutuqlari; •zamonaviy lingvistik yo'nalishlaridagi turli nazariy qarashlar va etakchi konsepsiyalar to'g'risida tasavvur va bilimga ega bo'lishi; •lisoniy material bilan ishlash, muayyan nazariy masalalarga oid fikrlarni bayon etishi, ayni fikrlarga nisbatan tanqidiy munosabatini shakllantirish va ifodalash; lisoniy birliklarni tahlil qilish metodlarini (kross-madaniy tahlil, konseptual tahlil, lingvopragmatik tahlil, freym tahlil, kognitiv xarita tuzish) bilish va ularni amaliyotda qo'llash, til birliklari kognitiv va madaniy tahlilini boshqa yondashuvlardan (struktural, generativ, semantik) farqli jihatlarni qiyosiy tahlil qilish, til birliklarda aks ettirilgan milliy dunyo tasvirini ifoda etuvchi milliy-madaniy bo'yoqdor lisoniy birliklarni ajrata olish, ilmiy tadqiqot jarayonida dolzarb masalalarni aniqlay olishi va til birliklarini tahlil qilishda ularning yechimini topa olish, egallagan bilimlarni o'z ilmiy

	<p>tadqiqot amaliyotida qo'llash malakalariga ega bo'lishi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zamonaviy lingvistik yo'nalishlarining terminologik apparati, qonuniyatlari va asosiy tushunchalari, asosiy tamoyillari va ularning xususiyatlari; madaniy birliklar va ularning turlari, nutqiy akt, konsept va uning turlari, freym nazariyasi va uning tahlili; bilim tuzilmalari, axborot, kategorizatsiya, konseptualizatsiya, kognitsiya, prototip, konseptual va lisoniy dunyo tasviri; kognitiv metafora, uning turlari va verballashuv xususiyatlari; pragmatikadagi kooperatsiya tamoyili, nutqiy akt turlari, pragmatik vazifalar, kommunikativ- pragmatik hodisa, hushmuomalalik tamoyili, nutqiy aktning semantik-pragmatik xususiyatlari; zamonaviy lingvistik yo'nalishlar bo'yicha mavzularni bilish va egallagan nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <p>Fanni o'zlashtirish uchun o'qitishning zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan keng foydalaniladi: portfolio tayyorlash, guruhli muzokaralar, jamoa loyihalari, juftliklar bo'lib topshiriqlarni bajarish, yakka holda ma'lum mavzu bo'yicha prezentatsiyalar qilish, davra suhbatlari o'tkazish, diskussiya, klaster, bahs-munozara, reflektiv usullar (tahlil, qiyoslash, sintez, baholash). Axborot texnologiyalari, jumladan, multimedia vositalari yordamida mashg'ulotlar tashkil etiladi, Power Point, Prezi dasturlari yordamida prezentatsiyalar yaratiladi. HEMIS platformasiga fan bo'yicha dasrluk va o'quv qo'llanmalar, media resurslar va testlar joylashtiriladi.</p>
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid terminologik apparat, qonuniyatlar va asosiy tushunchalarni bilishi; zamonaviy lingvistik yo'nalishlarining asosiy tamoyillari va ularning xususiyatlarini bilishi; zamonaviy lingvistik yo'nalishlarining asosiy tushunchalariga ilmiy izoh bera olishi va ushbu tushunchalarini o'z ilmiy tadqiqotlarida qo'llay olishi; lisoniy materialni lingvopragmatik jihatlarini aniqlash hamda tahlil qilish; muayyan nazariy masalalarga oid fikrlarni bayon etish, ayni fikrlarga nisbatan tanqidiy munosabatini shakllantirish va ifodalash; ilmiy tadqiqot jarayonida dolzarb masalalarni aniqlay olish va til birliklarini tahlil qilishda ularning echimini topa olish; egallagan bilimlarni o'z ilmiy tadqiqot amaliyotida qo'llashni bilish hamda joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish va topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar¹</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mey J.L. Pragmatics. An Introduction. 2nd edition. –Oxford., Blackwell Publishing LTD, 2004 2. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics. An Introduction. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006 3. Ashurova D.U., Galieva M.R. Cognitive Linguistics. – Tashkent, VneshInvestProm, 2018 4. Ashurova D.U., Galieva M.R. Cultural Linguistics. – Tashkent, VneshInvestProm, 2019

¹ Adabiyotlar ro'yxatiga OTM axborot-resurs markazlari imkoniyatlari, sohaga oid zamonaviy manbalar va har bir til xususiyatlari inobatga olingan holda qo'shimchalar kiritilishi mumkin. Kiritilgan qo'shimchalar ishchi dasturlarda keltiriladi.

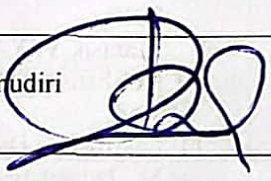
5. Safarov SH. S. Kognitiv tilshunoslik. – Samarqand: Sangzor nashriyoti, 2006. – 92 b.
6. Maslova V.A. Lingvokulturologiya, -M., 2004, 2007
7. Kratkiy slovar kognitivnykh terminov//E. S. Kubryakova, V. Z. Demyankov, YU. G. Pankrats, L. G. Luzina Pod obsh. red. E. S. Kubryakovoy, – M.: Filologicheskiy fakultet MGU im. M. V. Lomonosova, 1996

Qo'shimcha adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947- sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz.
2. Ashurova D.U., Galieva M.R. Stylistics of Literary Text. -Tashkent. Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston milliy kutubxonasi nashriyoti. 2013.
3. Boldyrev N. N. Kognitivnaya semantika. – Tambov: Izd-vo TGU im. G. R. Derjavina, 2001.
Grays G.P. Logika i rechevoe obshenie // Novoe v zarubejnoj lingvistike. Вып. 16. Lingvisticheskaya pragmatika. –M.: Progress, 1985.
5. Kubryakova E.S. Тпы языковых значений. Семантика производного слова. М., Nauka, 1981
6. Deyk T. A. van. YAзык. Poznanie. Kommunikatsiya. Per. s angl./Pod red. V.I. Gerasimova. – M.: Progress, 1989.
7. Demyankov, V.Z. Kognitivnaya lingvistika kak raznovidnost interpretiruyushchego podxoda. www.infolex.ru
8. Kovshova M.L. Lingvokulturologicheskiy metod vo frazeologii. Коды культуры. М., 2013
9. Karasik V. YAзыковой круг: lichnost, konsepty, diskurs. –M.: Gnozis, 2004
10. Kolshanskiy G.V. Ob'ektivnaya kartina mira v poznanii i yazyke. – M.: Nauka, 1990
11. Lakoff Dj., Djonson M. Metafoгы, kotorymi my jivem/Pod red. A.N.Baranova – M.: Izdatelstvo LKI, 2008.
12. Matveeva G.G., Lenets A.V., Petrova E.I. Osnovy pragmalingvistiki. M.: Flinta, Nauka, 2013.
13. Popova Z. D., Sternin I. A. Kognitivnaya lingvistika. – M.: Vostok Zapad, 2007. – 314 s.
14. Ashurova D.U. Proizvodnoe slovo v svete kommunikativnoy teorii yazyka. - Tashkent, 1991
15. Aznaurova E.S. Pragmatika xudojestvennogo slova. T., Fan, 1988
16. Claus Ehrhardt, H.J. Heringer. Pragmatik. Paderborn. 2011.
17. Popova Z. D., Sternin I. A. Kognitivnaya lingvistika. – M.: Vostok Zapad, 2007. – 314 s.
18. Maslova V.A. Kognitivnaya lingvistika. - M., 2004
19. Maslova A.YU. Vvedenie v pragmalingvistiku. Uch. pos. M.: Flinta: Nauka, 2007. – 152 s.

Axborot manbalari

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlarimilliy bazasi.
3. www.mineconomy.uz (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi)
4. www.mehnat.uz (O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi)
5. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi)

	<p>6 www.stat.uz (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi)</p> <p>7 www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi)</p> <p>8 www.academy.uz (Fanlar akademiyasi)</p> <p>9 www.cognitivelinguistics.org</p> <p>10. www.degruyter.com</p> <p>11. www.infolex.ru</p> <p>12. www.quiben.org/semantica-y-lexicologie</p> <p>13. www.catalunyaonline.com/</p> <p>14. www.daf.uni-mainz.de/Bibliographien/bibtext.htm</p> <p>15. www.filologia_hispanica</p> <p>16. www.ngr.es/pages/estudios/titulaciones/</p> <p>17. www.cognitivelinguistics.org</p> <p>18. www.degruyter.com</p> <p>19. www.infolex.ru</p> <p>20. www.quiben.org/semantica-y-lexicologie</p> <p>21. www.catalunyaonline.com/</p> <p>22. www.daf.uni-mainz.de/Bibliographien/bibtext.htm</p> <p>23. www.filologia_hispanica</p> <p>24. www.ngr.es/pages/estudios/titulaciones/</p>
7.	<p>Fan dasturi Buxoro-davlat universiteti o'quv-metodik Kengashining 2023-yil <u>29</u> <u>avgust</u> <u>1</u> sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan va tasdiqlashga rozilik berilgan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: Z.I.Rasulov – BuxDU, “Ingliz tilshunosligi” kafedrasini mudiri</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>Qobilova N.S. – BuxDU, “Ingliz tilshunosligi” kafedrasini dotsenti, (PhD)</p> <p>Djumayeva N.D. – BuxDU, “Ingliz tilshunosligi” kafedrasini dotsenti, (PhD)</p>